

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 1(32)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подоляка А. М., д-р юрид. наук, доц., акад. Академії вищої шк. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, доц., Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М. д-р іст. наук, доц., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, проф., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, доц., Курко М. Н., д-р юрид. наук, доц., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подоляка А. М., д-р юрид. наук, доц., академік Академії вищої шк., Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 21 грудня 2011 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подоляка (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 1 (32). — К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. — 336 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2012
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012

ПРАВОВІ НАУКИ	170	<i>возникающие в результате участия в военных действиях</i>	256
Костицький В. В. <i>Захист суспільної моралі як функція демократичної держави в умовах формування глобального громадянського суспільства</i>	170	Тимошин Ю. В. <i>Правове забезпечення реформування системи державної влади: адміністративна і політична складова</i>	264
Сорока Л. В. <i>Становлення кримінального законодавства України про відповідальність та покарання неповнолітніх</i>	183	ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	269
Темченко В. І. <i>Комунікативний аспект визнання громадянських прав і свобод у механізмі їх забезпечення</i>	188	Кальянов А. В. <i>Потенціал здоров'я населення України у людському вимірі</i>	269
Ейсмонт В. С. <i>Шляхи демократизації інституціональної системи власності в національному законодавстві</i>	195	Юсеф Н. Н. <i>Міжнародні економічні відносини Турецької Республіки та України</i>	277
Ковтун І. А. <i>Професійні відхилення у діяльності юристів та їх попередження</i>	204	Ейсмонт В. С. <i>Структура власності у перспективному варіанті економічного розвитку України</i>	281
Шашкова-Журавель І. О. <i>Міжнародно-правові аспекти охорони праці</i>	210	Гончаров О. М. <i>Інноваційна діяльність та її роль у розвитку української економіки</i>	289
Буратевич О. І. <i>Правові основи державної політики європейської інтеграції України: сучасний стан і перспективи розвитку</i>	216	Гончарова О. О. <i>Деякі аспекти державного регулювання місцевих бюджетів</i>	294
Лієва Стоянка Іванова <i>Конституція Республіки Болгарія 1991 р. – політико-правове обґрунтування законодавчої трансформації Болгарії та вплив на розвиток сучасного цивільного права</i>	223	Пограничний С. Л. <i>Україна і міжнародний досвід правового забезпечення державного управління інвестиціями</i>	298
Клим'юк О. С. <i>Регулювання інформаційних відносин у сучасному суспільстві: управлінський та правовий аспекти</i>	232	Старих Л. В. <i>Формування професійних навичок та вмінь у фахівців з медичного та фармацевтичного маркетингу</i>	305
Колошко Ю. С. <i>Господарське право у правовій системі України: самодостатня галузь права чи комплексний правовий інститут</i>	238	ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	310
Кузнєцова О. О. <i>Щодо стану законодавчого врегулювання норм з відшкодування моральної шкоди у цивільному законодавстві України</i>	245	Главче Методі <i>Деякі компоненти активізації розвитку творчих задатків і здібностей студентів при вивченні математичних дисциплін</i>	310
Муаз Бишарат <i>Поняття та юридична природа категорії надзвичайного стану в законодавстві різних країн та в міжнародно-правових документах</i>	248	Гончаренко Є. Ю. <i>Формування та розвиток мовної та лінгвокраїнознавчої компетенції за принципами нових методичних концепцій вивчення іноземних мов (на прикладі німецької мови)</i>	317
Пограничний С. Л. <i>Проблеми правового і політичного забезпечення державного управління інвестиціями в Україні</i>	252	Зирянова О. Л. <i>Самовдосконалення в системі індивідуально-психологічних особливостей особистості</i>	322
Квятковська-Буляк Аліція <i>Психические нарушения и проблемы у солдат,</i>		Маяцька О. Ю. <i>Вплив стандартів поведінки на функціонування і розвиток малих груп: соціально-психологічні аспекти дослідження</i>	329
		ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	335

СТРУКТУРА ВЛАСНОСТІ У ПЕРСПЕКТИВНОМУ ВАРІАНТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2012, вип. 1(32), с. 281–288

У сучасних умовах відносно успішний розвиток капіталістичних країн підтверджує існування альтернативних варіантів економічного розвитку із домінантою як суспільних, так і приватних форм власності. В останньому випадку для регулювання виникаючих диспропорцій у розподілі доходів необхідна адекватна інституціональна система державного управління. Її формування дало змогу провідним країнам світу здійснити великомасштабну приватизацію без істотних негативних наслідків для національних економік.

Стосовно перспектив економічного розвитку України думки більшості вчених збігаються: їй необхідні інвестиції та інновації. Проте з приводу як це зробити думки вчених розходяться.

Так, відзначаючи безперспективність розвитку за індустріальною моделлю, Б. Одягайло зазначає, що перебудова має спиратись на базисні інновації, а саме: трансформацію відносин власності з метою встановлення змішаної інтегральної економіки; трансформацію відносин розподілу з метою усунення гіпертрофованої економічної стратифікації; подолання надмірного відриву віртуального ринку цінних паперів від структури й динаміки реальних ринків товарів, послуг, робочої сили, капіталів та ін.; створення ефективною національною інноваційною системи; створення пріоритетного кластера виховання у людей гуманістичної системи морально-етичних цінностей, української ментальності та ідентичності [10, 20].

Аналогічного погляду дотримується І. Малий, який зазначає, що зменшення бідності та нерівності досягається через вдосконалення системи розподілу та перерозподілу ресурсів і доходів. Зменшення нерівності та бідності в Німеччині, Швеції та інших кра-

їнах, де домінує приватна власність на фактори виробництва, було забезпечене саме запровадженням соціально орієнтованої системи розподілу. Завдяки цьому шведська модель економічного розвитку отримала назву “шведський розподільний соціалізм” [6, 14]. Грунтуючись на такому підході, Н. Деєва велику увагу приділяє методам державного регулювання, тобто інституціональній системі державного управління [3].

Дж. Стігліц вважає, що необхідне оптимальне сполучення механізмів ринкової економіки і методів державного регулювання [14]. Основу ринкової економіки становить конкуренція. Традиційно вважається, що конкуренція можлива тільки за наявності приватних форм власності. Тому у вирішенні проблеми оптимального сполучення механізмів ринкової економіки і методів державного регулювання найчастіше пропонується варіант розвитку з домінантою приватної власності та розвитком інституціональної системи державного управління.

Наприклад, М. Туріянська стверджує, що важливою ланкою економічної та інвестиційної стратегії держави має стати визнання великого бізнесу важливим суб'єктом національної модернізації і забезпечення глобаль-

ної конкурентоспроможності. По-друге, розвиток інфраструктури у широкому сенсі передбачає збереження значної участі держави як активного суб'єкта і джерела фінансових ресурсів. Ця роль зводиться до поступового перетворення з саморегулювального постачальника інфраструктури послуг на незалежного регулятора поширювального спектру послуг, що постачається приватним сектором, й водночас рівноправного партнера по бізнесу. Різні форми приватно-державного партнерства із збереженням державного контролю за стратегічними інфраструктурними мережами можуть стати ефективною альтернативою перспективі їх повної приватизації [15, 21].

Така модель із домінантою приватної власності та розвиненою інституціональною системою державного управління достатньо успішно реалізована в американській “ринковій” економіці. Проте автори праці [2, 18] цілком справедливо вважають, що для того, аби основний для ринкової економіки принцип “невидимої руки” міг бути визнаний чинним, на ринку повинна існувати конкуренція. Однак найчастіше підсумком конкурентної боротьби є концентрація капіталу, що призводить до утворення монополій. Проблеми у визначенні ступеня конкурентності ринку і неприпустимість навіть короточасної монополізації деяких видів благ (як правило, це так звані “соціальні товари”) можуть послужити стимулом до організації виробництва цих благ на державному підприємстві.

Разом із тим досвід розвинених країн Західної Європи підтверджує конкурентоспроможність державних підприємств і на ринку “несоціальних товарів”. Автори роботи [2, 18] це пояснюють наявністю в більшості західноєвропейських країн розвиненого державного сектору, на який припадає істотна частка зайнятих, інвестицій, бізнесу, що не характерно для США та Японії. Держава безпосередньо включається в процес відтворення як функціонуючий суб'єкт виробництва, а також є великим банкіром. Незважаючи на такі принципи відмінності в економіках різних країн, Дж. Стігліц все-таки перевагу віддає пріоритетності державного сектору [14].

На думку академіка НАН України М. Чумаченка та Л. Червоної, у країнах ЄС наявність державних підприємств вважається виправданою у таких випадках:

- коли в рамках приватного сектору не може бути досягнута умова макроекономічного оптимуму (насамперед у природних монополіях), а також, коли мова йде про необхідність утримувати малорентабельні або капіталомісткі, але необхідні для суспільства підприємства, куди приватний сектор йти не хоче;
- коли держава прагне контролювати ті галузі, які вона вважає важливими для економіки й оборони країни;
- коли держава хоче мати у своєму розпорядженні інструменти регулювання господарської, зокрема інвестиційної, діяльності або модернізації економіки через відповідні програми у сфері НДДКР;
- коли необхідне проведення цілеспрямованої регіональної політики, пов'язаної з освоєнням нових територій і розвитком відсталіх регіонів [17, 13–14].

Ці умови є актуальними і для України. Тому автори праці [2] зазначають, що в Україні більш обґрунтованим є вибір західноєвропейської, а не американської моделі, незважаючи на те, що активне втручання держави в діяльність ринкових механізмів найчастіше призводить до викривлення “конкурентного середовища”.

Втручання держави в економіку може відбуватися в інституціональній системі власності й інституціональній системі державного управління. При цьому в макроекономічній системі виникають певні протиріччя. У першу чергу – в економічному базисі між державною і приватною власністю, у другу – у надбудові між ринковим механізмом і механізмом державного управління. Розв'язання цих протиріч може відбуватися різним шляхом, що підтверджується досвідом США та розвинених країн Західної Європи.

Однак у нестабільних умовах економіки, яка розвивається, тим більше трансформується, реалізувати ту або іншу модель роз-

виненої макроекономічної системи, на думку більшості вчених, неможливо. Звідси В. Решетило доходить висновку, що необхідні комбіновані інституціональні перетворення, "...які припускають багатоплановий вибір альтернатив і враховують конкретні механізми вибору залежно від перебування соціально-економічної системи на стійкому чи нестійкому етапі розвитку" [13, 9].

Очевидно, що економіка України перебуває на нестійкому етапі розвитку, і причина цього – в "олігархічних" відносинах економічної власності, де методи державного регулювання не діють, а частка держсектору постійно скорочується в результаті тотальної приватизації. Тому вихід на "траєкторію" стійкого розвитку потребує зміни існуючих відносин присвоєння. Виникає питання: який з альтернативних варіантів економічного розвитку – з домінантою приватної або суспільної власності у структурі засобів виробництва – є більш перспективним для України?

При виборі альтернативного варіанта необхідно насамперед враховувати історичний досвід подолання глибоких економічних криз. Із цієї точки зору очевидна пріоритетність державної як суспільної форми власності. Наприклад, унаслідок кризи 1929–1933 рр. власністю держави в США стали підприємства електроенергетики, металургії, хімічної, суднобудівної та інших галузей, а в Німеччині наприкінці 1933 р. у власність держави перейшло від 35 до 91 % акцій більшості банків [7].

Водночас посилювалося і втручання держави в економіку, тобто відбувався розвиток інституціональної системи державного управління. У результаті збільшилася частка держави в національному доході. Це сприяло, на думку В. Мамутова, більш рівномірному розподілу доходів у суспільстві [7], що викликало зростання споживчого попиту, а отже, і виробництва. Іншою, не менш значущою складовою цього процесу стала поява в колективній капіталістичній власності частки працівників, що відомо в економічній теорії як концепція демократизації капіталу. Нині, за даними В. Щетиніна, у 500 найбільших промислових корпорацій США частина акцій працівників

становить 27,2 %, у 100 найбільших – 33 %. Наприклад, у "Макдоннел-Дуглас" – 32,6 %, "Маккормік" – 26,3 %, "Проктер енд Гембл" – 24,5 % [18].

До кінця ХХ ст. у розвинених країнах світу домінуючим став процес приватизації державної власності, що найчастіше пов'язують із неефективністю державного сектору і зростанням державних витрат, які значно перевищують зростання виробництва й національного доходу. В економічній теорії цей феномен відомий як закон А. Вагнера [20]. Однак процес приватизації відбувався вже при розвиненій інституціональній системі державного управління та більш прогресивних відносинах економічної власності, що сформували адекватну інституціональну систему розподілу. У сукупності це дало можливість згладити негативні наслідки диспропорцій, що поглибилися, у первинному розподілі доходів у суспільстві.

Відсутність адекватної інституціональної системи державного управління стала однією з головних причин краху концепції демократизації капіталу в постсоціалістичних країнах, де власниками засобів виробництва виявилось вузьке коло осіб, які, як правило, контролювали і контролюють органи державної влади. М. Павлишенко це явище пов'язує з особливістю колективної власності, яка "...має той недолік, що вона поширюється на весь колектив, а тому втрачається прямий зв'язок робочої сили із засобами виробництва. Вона є власністю всіх і нікого зокрема" [11, 57]. Але насправді ця форма колективної власності після "ваучеризації" (в Україні – "приватизаційної сертифікації") була персоніфікована. І саме цією особливістю часткової колективної власності, а не "власністю всіх і нікого зокрема", скористалися підприємці. Таким чином, в Україні була здійснена "однобока", без розвитку інституціональної системи державного управління, спроба реанімувати ліберальну "ринкову" концепцію розвитку, що призвело до олігархування макроекономічної системи та в результаті до кризи економічного розвитку.

За таких умов цілком логічний вигляд мають пропозиції щодо необхідності розподілу

політичної та економічної влади бізнес-груп, де заслуговує на увагу проблема депутатської недоторканності. Справді, позбавлення депутатської недоторканності сприяє розлігархуванню економіки, але хіба великі власники віддадуть владу добровільно? Тому в будь-якому разі криза поглиблюватиметься, оскільки справжні причини й рушійні сили цього явища приховані насамперед у відносинах економічної власності.

Без зміни відносин економічної власності здійснити розподіл політичної та економічної влади бізнес-груп, а отже, і розвивати інституціональну систему державного управління в Україні неможливо.

У вирішенні проблеми відносин економічної власності в Україні часто зустрічається ідея про соціальне партнерство, що відносно успішно реалізується у розвинених країнах за підтримки держави. Однак навіть у них при розвиненій інституціональній системі державного управління основне економічне протиріччя не зникає. Тому соціальне партнерство між власниками засобів виробництва і працюючими можливе тільки при рівному праві власності, де право володіння визначає управління і розпорядження.

В Україні трудящі позбавлені права володіти засобами виробництва, але, на думку Ю. Зайцева, "...економічна політика владних структур України має бути спрямована сьогодні насамперед на збереження, підтримку та розвиток таких ознак середнього класу, як рівень освіти, кваліфікації, професійний кваліфікаційний статус, професійна етика, місце в системі власності, самоідентифікація, динаміка зростання частки економічно та соціально активних громадян, зростання впливу протосереднього класу на прийняття владними структурами рішень щодо розвитку всіх структурних елементів соціально-економічного життя країни через розвиток системи соціального партнерства" [4, 21].

Слід зазначити, що економіки провідних капіталістичних країн не є системами закритого типу, тому об'єктивно існує основне економічне протиріччя вирішується шляхом його інтеграції у світову макроекономічну систему. Це виявляється у формуванні транс-

національного капіталу у вигляді транснаціональних корпорацій (ТНК), головною метою яких залишається одержання максимально можливого прибутку. При існуючих інституціональних обмеженнях у провідних капіталістичних країнах його збільшення можливе тільки за рахунок економік менш розвинених країн. У результаті на сучасному етапі у світовій економіці основне економічне протиріччя виявляється в дії принципу ефективності за Парето, коли одні країни розвиваються за рахунок інших.

Таким чином, аналізуючи причини глобалізації, не слід забувати про роль відносин економічної власності в розвитку будь-якої макроекономічної системи, у тому числі і світової.

Незважаючи на те що відносини економічної власності у світовій економіці є більш складними, ніж у національних економіках, вони також підпорядковані тим самим законам і закономірностям розвитку. Як наслідок прояву основного економічного протиріччя слід розглядати боротьбу ТНК за право володіти, розпоряджатися й користуватися власністю на рівні світової економічної системи. У результаті, як вважають багато дослідників, високий рівень життя в розвинених капіталістичних країнах підтримується за рахунок слаборозвинених економік, на які головним чином лягають витрати глобалізації. Разом із тим, на думку Л. М'яснікова, ТНК фактично не піддаються регулюванню монополіями. Тобто ліквідуються самі умови функціонування ринкової моделі економіки, але вже в рамках світової економічної системи [9]. Тому сьогодні західні економісти концепцію ринкової економіки вважають безнадійно відсталою, однак з точки зору розвитку світової економічної системи її нав'язування менш розвиненим країнам цілком закономірне.

Тим не менш лібералізація економіки України відповідала інтересам "потенційних власників", оскільки відбувалася в умовах "приватизованої" державної влади безпосередніми учасниками присвоєння загальнонародної власності. При цьому економіка країни не є замкнутою системою, її також торкаються процеси глобалізації світової економіч-

ної системи, а до процесу приватизації активно втручаються і ТНК. Тому, на думку академіка НАН України І. Лукінова, про проблему економічного розвитку України необхідно говорити не як про невдале запозичення чужих моделей економічного розвитку (зокрема, моделі економічних реформ, відомої як “вашингтонський консенсус”), а як про політику, спрямовану на підпорядкування її економіки транснаціональному капіталу [5]. У результаті дотримання цих “економічних” рекомендацій країна виявилася відкинутою на ранню стадію розвитку капіталізму і нині функціонує в умовах кризи економічного розвитку. Найгіршими наслідками подальшої лібералізації відносин економічної власності є підпорядкування економіки України транснаціональному капіталу.

З марксистської точки зору розвитку капіталістичної системи процес глобалізації світової економіки закономірний. Звідси закономірне і загострення основного економічного протиріччя в результаті домінування окремих країн у світовій економіці. Це підтверджується посиленням антиглобалістичних настроїв і лівих ідей у світі [1]. Очевидно, існує критичний рівень протиріч, при якому висновок К. Маркса про неминучість соціальної революції, у результаті якої відбувається зміна системи відносин економічної власності, є цілком логічним. Однак можливі і відносно “м’які” варіанти її зміни, які попереджають досягнення критичного рівня протиріч:

- перший – коли змінюється структура власності на засоби виробництва при збереженні історично сформованих форм власності. Це дає можливість розв’язати основне економічне протиріччя, але тільки на певному етапі розвитку макроекономічної системи;
- другий – коли змінюється структура власності на засоби виробництва в результаті появи більш прогресивних форм власності.

У будь-якому разі такі зміни приводять до встановлення нових пропорцій у структурі власності на засоби виробництва, де необхідним вважається наявність усього різноманіття й оптимального сполучення форм влас-

ності на засоби виробництва. Очевидно, в олігархічній макроекономічній системі України реалізувати перший варіант зміни структури власності на засоби виробництва неможливо, тому необхідна поява нової прогресивної форми власності, якою виступає спільна власність трудових колективів.

Уникнути революційних потрясінь можливо і завдяки розвитку інституціональної системи державного управління, оскільки це також сприяє більш рівномірному розподілу доходів у суспільстві. Це є серйозним контраргументом висновкам К. Маркса про неминучість соціальної революції. Але надбудовна інституціональна система державного управління діалектичного пов’язана з базисною інституціональною системою власності. Без розвитку однієї неможливий розвиток іншої. В олігархічній макроекономічній системі ця умова не виконується. Отже, в Україні є підстави для революційної зміни відносин економічної власності.

Однак “соціальний компроміс” у суспільстві досягається тільки в результаті збалансованості соціальної та економічної ефективності, що можливо тільки при оптимальному сполученні всіх юридичних форм власності, тобто при збалансованості не тільки права розпорядження, а й права володіння та користування засобами і результатами виробництва.

Дисбаланс, який виникає між соціальною та економічною ефективністю при домінуванні права приватної власності, усувається інституціональною системою державного управління. Однак її розвиток неможливий без розвитку інституціональної системи власності, що підтверджується історичним досвідом провідних капіталістичних країн. Ці інституціональні системи діалектично пов’язані як форма і зміст, де в процесі історичного розвитку вони по черзі (циклічно) здійснюють вирішальний вплив один на одного. Саме їх діалектичний розвиток і дав змогу створити соціально орієнтовану ринкову економіку у провідних капіталістичних країнах, авторами якої були відомі німецькі економісти Л. Ерхард, В. Ойкен і А. Мбллер-Арман.

Соціально орієнтована модель ґрунтується на ринковій економіці з різними формами власності, що сполучає гнучкий ринок праці та сильний адресний соціальний захист працівника, інвестиції в “людський капітал” і знання. Однак у Франції, на думку С. Федорова, така модель, основу якої становить визнання безальтернативності соціальної системи, зазнала кризи [16]. Очевидно, інституціональна система державного управління виявилася не здатною ефективно усувати диспропорції в розподілі доходів у суспільстві.

Щодо України, то академік НАН України В. Геєць констатує, що спроби відбудувати сучасну державотворчу стратегію через соціально-економічну модель можуть виявитися невдалими, тому що рівень розвитку продуктивних сил не відповідає вимогам сучасності, і, здається, сам підхід до соціально орієнтованої ринкової економіки може виявитися непродуктивним [12, 71].

На думку академіка НАН України А. Чухна, “...ситуація загострюється тим, що ми повністю опинилися в лабетах ринкового фундаменталізму. Щодо історичного досвіду, то західні вчені говорили не про суто ринкову, а про змішану економіку як за формами власності, так і за механізмом функціонування та розвитку” [12, 84]. Справді, на сьогодні серед науковців найдосконалішою моделлю сучасного капіталізму вважається змішана економіка, тому багато вчених визнають її найкращою для України.

Змішана економіка припускає розширення меж державної власності, впровадження систем національного планування і регулювання, перерозподіл національного доходу на користь найбільш вразливих верств населення через системи прогресивного оподаткування і соціального законодавства [19]. Однак, як і в соціально орієнтованій економіці, можливість втручання приватних власників у процес державного регулювання розподілу доходів в особистих інтересах не усувається, оскільки політична влада стає одним із діючих інструментів їх задоволення. У результаті проблема різкої поляризації рівня життя залишається

невирішеною. Отже, Україні необхідна інша модель економіки.

Із цього приводу варто навести думку академіка НАН України В. Гейця: “Опитування свідчать, що населення масово проти і малої, і середньої приватизації. Це означає, що суспільні сили і мотивації перебувають сьогодні в суперечності”, а “...понад третини населення взагалі орієнтується на іншу модель – соціалістичну” [12, 71–73]. Виникає питання: які форми власності мають становити основу й домінувати в такій моделі економіки? Якщо вона включає все різноманіття юридичних форм із домінантою трудовою власністю, то це модель народної економіки, як “...найоптимальніша модель соціально-економічного розвитку світової цивілізації”, що на думку С. Мочерного, “...зорієнтована на потреби та інтереси людей праці, ґрунтується на плюралізмі форм власності за умови домінування трудової колективної власності, принципах самоуправління та всебічного соціального захисту трудящих із використанням економічного національного та наднаціонального планування” [8, 69].

З точки зору становлення соціальних моделей економіки заслуговують на увагу економічні успіхи Китаю, а серед країн СНД – соціально-економічні результати Білорусі, де домінує державна власність, а влада “огорожена” від бізнесу. В олігархічній макроекономічній системі України – навпаки. Тим не менш, зважаючи на успіхи економічного розвитку провідних країн світу, питання про домінанту приватної власності в Україні залишається відкритим.

Олігархічна макроекономічна система України пригноблює суспільні форми присвоєння засобів і результатів виробництва. Це перешкоджає розвитку інституціональної системи розподілу доходів у суспільстві, а отже, соціально-економічному розвитку країни. При цьому існуючі підходи і подальше домінування приватної власності в країні на тлі закономірної глобалізації світової економічної системи можуть у подальшому призвести до підпорядкування України транснаціональному капіталу.

Література

1. Вебер А. Антиглобалистические движения – начало великой смуты XXI века? // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 12. – С. 50–56.
2. Государственный сектор в экономике Украины: Монография / Л. М. Кузьменко, Л. Г. Червова, А. А. Дорофеева, Д. Н. Медведев; НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2007. – 256 с.
3. Деева Н. М. Научно-методологические основы формирования, оценки и управления потенциалом социализации экономики Украины: Автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.00.03 / Днепропетровский нац. ун-т. – Днепропетровск, 2007. – 36 с.
4. Зайцев Ю. К. Социализация экономики Украины как стратегическая потребность ее развития: Автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.01.01 / Киевский нац. экон. ун-т. – К., 2002. – 36 с.
5. Лукинов И. К. Вопросы о концепции и модели современного развития Украины // Эконом. Украины. – 2001. – № 6. – С. 8–11.
6. Малий І. Й. Відносини розподілу в трансформаційних економічних системах: Автореф. дис. ... д-ра экон. наук: 08.01.01 / Киевський нац. экон. ун-т. – К., 2001. – 33 с.
7. Мамутов В. Доля государственного сектора в современной экономике / В. Мамутов, Л. Савельев // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 9. – С. 3–5.
8. Мочерний С. В. Основы экономических знаний: Підручник. – К.: Вид. центр "Академія", 2003. – 312 с.
9. Мясников Л. "Новая экономика" в пространстве постмодерна // Мировая экон. и междунар. отношения. – 2001. – № 12. – С. 3–15.
10. Одягайло Б. М. Генеза та глобалізаційна адаптивність національних економічних систем (інституціоналістський підхід): Автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.00.01 / Київ. нац. экон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2007. – 33 с.
11. Павлишенко М. Про відокремлення влади від бізнесу // Екон. України. – 2007. – № 2. – С. 53–61.
12. Проблеми і задачі комплексного розвитку економічної теорії: Матеріали засідання // Економічна теорія. – 2005. – № 4. – С. 71–99.
13. Решетило В. П. Економічна синергетика реалізації ринкового потенціалу інституціональних систем: Автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.01.01.
14. Стиглиц Дж. Ю. Экономика государственного сектора: Пер. с англ. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 1977. – 720 с.
15. Туріянська М. М. Концептуальні засади формування джерел інвестиційних ресурсів України: Автореф. дис. ... д-ра экон. наук: спец. 08.01.01 / Донецький нац. ун-т. – Донецк, 2006. – 33 с.
16. Федоров С. М. Франция в поисках новой социальной модели государства // Государственная власть и местное самоуправление. – 2006. – № 11. – С. 36–44.
17. Чумаченко Н. Г. Организационный механизм управления госсектором промышленности / Н. Г. Чумаченко, Л. Г. Червова // Управление экономикой переходного периода: Сб. науч. тр. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2001. – С. 4–14.
18. Щетинин В. Человеческий капитал и неоднозначность его трактовки // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 12. – С. 42–49.
19. Hansen A. The American Economy. – New York, Toronto, London, 1957. – [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nber.org>
20. Wagner A. Three Extracts on Public Finance / A. Wagner, Musgrave R., Peacock A. (eds.). Classics in the Theory of Public Finance. – N.Y.: Macmillan, 1958.

Олігархічна макроекономічна система України пригноблює суспільні форми присвоєння засобів і результатів виробництва. Це перешкоджає розвитку інституціональної системи розподілу доходів у суспільстві, а отже, соціально-економічному розвитку країни. При цьому існуючі підходи і подальше домінування приватної власності в країні на тлі закономірної глобалізації світової економічної системи можуть у подальшому призвести до підпорядкування України транснаціональному капіталу.

Олигархическая макроэкономическая система Украины угнетает общественные формы присвоения средств и результатов производства. Это препятствует развитию институциональной системы распределения доходов в обществе, а следовательно, социально-экономическому развитию страны. При этом существующие подходы и последующее доминирование частной собственности в стране на фоне закономерной глобализации мировой экономической системы могут в дальнейшем привести к подчинению Украины транснациональному капиталу.

Macroeconomic oligarchic system of Ukraine oppressed social forms of appropriation and production results. This prevents the development of the institutional system of income distribution in society, and therefore socio-economic development. Thus existing approaches and the subsequent domination of private property in the country against the backdrop of regular globalization of the world economic system may further lead to the subordination of Ukraine transnational capital.

Надійшла 5 грудня 2011 р.